

ŠIKANOVANIE V ŠKOLE OČAMI PSYCHOLÓGA

prof. PhDr. Eva Gajdošová, PhD.

Prevenca, diagnostika, intervencia

RAABE

Prof. PhDr. Eva Gajdošová, PhD.

ŠIKANOVANIE V ŠKOLE OČAMI PSYCHOLÓGA

PREVENCIA, DIAGNOSTIKA, INTERVENCIA

RAABE

Dr. Josef Raabe Slovensko, s. r. o.

Telefón: 02/32 66 18 40

E-mailová adresa: raabe@raabe.sk

Web: www.raabe.sk, www.skolskyportal.sk

Konateľka spoločnosti: Mgr. Miroslava Bianchi Schrimpelová

Copyright:

© Dr. Josef Raabe Slovensko, s. r. o., 2025

© Autor

Všetky práva vyhradené.

Všetky práva vyhradené. Žiadna časť tohto diela nesmie byť reprodukováaná alebo prenášaná v akejkoľvek forme alebo akýmkoľvek spôsobom, elektronickým alebo mechanickým, vrátane fotokópií, nahrávaním alebo akýmkoľvek dostupným prenosom informácií bez písomného súhlasu nakladateľstva Dr. Josef Raabe Slovensko, s. r. o., okrem recenzií, kde sú citované krátke pasáže na účely zaradenia recenzie do časopisu, novín alebo vysielaania.

Autorka:

prof. PhDr. Eva Gajdošová, PhD.

Grafické štúdio:

BlueGRAPHIC – Lucia Horineková

Manažérka projektu:

Jana Šajgalíková

ISBN: 978-80-8301-003-1

Rok vydania: 2025 | prvé

Obsah	Strana
1. Tínedžeri – vývinové obdobie adolescencie	4
1.1 Charakteristika vývinového obdobia adolescencie	4
1.2 Charakteristika mladých ľudí generácie ALFA	10
1.3 Výchova dnešných tínedžerov	22
2. Agresia, násilie, šikanovanie	27
3. Charakteristika šikanovania, jeho stupne a príznaky	44
4. Diagnostika problémov a porúch správania žiakov . . .	59
4.1 Psychologická diagnostika osobnostných vlastností žiakov v práci školského psychológa	68
5. Prevencia a preventívne programy v kontexte šikanovania v školách	78
5.1 Preventívny program POVEDZ TO PRIAMO.	88
5.2. Preventívny program CESTA K EMOCIONÁLNEJ ZRELOSTI	90
5.3 Preventívny program PREVENTÍVNY VÝCHOVNÝ SYSTÉM	92
5.4 Program rozvíjania emocionálnej inteligencie žiakov	95
5.5 Program rozvoja tolerancie proti násiliu v školách	101
5.6 Krok za krokom	102
5.7 Preventívny program proti šikanovaniu v školách DRUHÝ KROK	103
5.8 RESQL – Komplexný nástroj na riešenie šikany v školách	123
6. Intervencia pri šikanovaní.	126
7. Intervencie pri riešení šikanovania v školách	129
8. Záver	150
9. Literatúra	151

1. TÍNEĎŽERI - VÝVINOVÉ OBDOBIE ADOLESCENCIE

1.1 Charakteristika vývinového obdobia adolescencie

Prinášame niektoré charakteristiky vývinového obdobia adolescencie, v ktorom sa tínedžeri vo veku 10/11 rokov a 19 rokov nachádzajú, a v ktorom sa najčastejšie vyskytuje šikanovalie v školách, hoci dostávame informácie aj od učiteľov 1. stupňa základnej školy, dokonca z materských škôl, že sa so šikanovaním stretávajú už aj tam.

Adolescenciu delíme na ranú, strednú a neskorú. Každá fáza je svojím spôsobom špecifická:

- a) V ranej adolescencii dominujú emocionálne a kognitívne zmeny, nutnosť adaptovať sa na nové prostredie a nové sociálne roly a ukončenie povinnej školskej dochádzky.
- b) Stredná adolescencia je charakteristická kvalitatívnymi zmenami v oblasti rovesníckych vzťahov (priateľské a prvé erotické vzťahy), meniacim sa vzťahom k autoritám a k sebe samému. Je to zároveň obdobie, kedy dochádza k dovŕšeniu prípravného profesného obdobia, po ktorom nasleduje nástup do zamestnania (s výnimkou vysokoškolákov).
- c) Neskorá adolescencia je už prechodom k dospelosti.

Kognitívny vývin Z hľadiska kognitívneho vývinu je pre obdobie adolescencie charakteristické štádium konkrétnych operácií. Adolescent sa už vie odpútať od reality, formulovať hypotézy a následne ich otestovať; čo vyžaduje odosobniť sa od reality a vziať do úvahy všetky možné riešenia. V tomto období sa objavuje schopnosť abstraktne myslieť. Piaget (1972) túto schopnosť nazval hypoteticko-deduktívnym usudzovaním. Je to schopnosť formulovať hypotézy, ktoré vyúsťujú do logickej dedukcie. Adolescenti preferujú jednoznačné, zásadné a rýchle riešenia, ktoré vedú k istote. Ak by sme to zhrnuli, v adolescencii sa objavuje schopnosť:

1. kombinovať,
2. oddeľovať reálne od možného,
3. abstrahovať,
4. riešiť problémy hypoteticko–deduktívnym usudzovaním na vyššej úrovni ako v čase detstva, používať už nové spôsoby riešenia problémov.

Menia sa aj charakteristiky pamäti. S pribúdajúcim vekom a životnými skúsenosťami sa zvyšuje kvantita informácií uložených v dlhodobej pamäti. Vyššia miera sebareflexie vedie k uplatňovaniu väčšieho osobného vplyvu na zapamätané, čo sa prejavuje revíziou a zámernou reštrukturalizáciou uložených obsahov.

Väčšina adolescentov sa zaoberá svojím vzhľadom a má tendenciu myslieť si, že ich každý pozoruje a hodnotí ich konanie. Vlastné telo je posudzované vo vzťahu k aktuálnemu štandardu atraktivity a porovnávané s ostatnými. Telová schéma sa môže stať najdôležitejšou súčasťou vlastnej identity. Pokiaľ zodpovedá aktuálnemu ideálu krásy, vytvára oporu vlastnému sebedovetiu. Zovňajšok sa stáva prostriedkom k dosiahnutiu sociálnej akceptácie a prestíže.

Viaceré štúdie upozorňujú na to, že morálny vývin a morálne usudzovanie koreluje s kognitívnym vývinom.

Morálny vývin

Psychológ Piaget (1976) rozlišuje dva typy morálky: heteronómnu a autonómnu. Heteronómna morálka spočíva v morálnom nátlaku dospelých a vyvoláva u dieťaťa morálny realizmus. Piaget tak označuje sklon dieťaťa a dvať sa na povinnosti a s nimi spojené hodnoty ako na niečo vonkajšie, objektívne dané. Potom dieťa považuje každé konanie, ktoré je v zhode s pravidlami dospelých za dobré a každé konanie porušujúce pravidlá za zlé.

Autonómna morálka naproti tomu spočíva v spolupráci tínedžerov medzi sebou. Jednostranná úcta k rodičovskej autorite je nahradená vzájomným rešpektom mládeže. Až vtedy,

keď je vzájomný rešpekt natoľko silný, že v jednotlivcovi vyvoláva požiadavku, aby sa k druhým správal tak, ako by bol rád, aby sa druhí správali k nemu, sa podarí prechod k autonómnej morálke.

Osvojovanie si mravných noriem a spoločenských hodnôt je považované za kľúčový aspekt socializácie. Tlak autorít môže prispievať k neistote. Obranou proti nej môže byť zdanlivá konformita a neangážovanosť alebo negativizmus a otvorená revolta. Konformita obyčajne neznamená identifikáciu s vnucovaným systémom, naopak, je obranným mechanizmom, alebo rezignáciou, ktorou sa dá získať pokoj za cenu určitého ochudobnenia vlastnej identity. Adolescenti si sami vyberajú hodnoty a normy, ku ktorým chcú byť lojálni a neprijímajú automaticky to, čo im rodičia alebo spoločnosť ponúkajú. Sú kritickí k hodnotám, názorom, správaniu a životnému štýlu rodičov a porovnávajú ich s ideálom, ktorý si vytvorili.

Emocionálny vývin Citové zážitky sa v adolescencii diferencujú, pribúdajú vyššie city. Skorá adolescencia je obdobím zvýšenej emocionálnej lability, posunov nálad k negatívnym rozkladom, obdobím kríz. Štúr (1998) hovorí o nekonzistentnom, nepredvídateľnom a paradoxnom správaní. Súvisí to s hormonálnymi zmenami, so zvýšenou mierou sebareflexie a egocentricosti, s vysokou potrebou sebahodnotenia. Sebahodnotenie je kolísavé, sebacit labilný. Stredná a neskoršia adolescencia sú charakteristické odoznievaním náladovosti a vysokej lability a s pribúdaním a diferenciaciou silných zážitkov, ako aj procesom ich integrácie do nových kvalít. Pre strednú a neskoršiu adolescenciu je charakteristická väčšia extrovertnosť, menšia impulzivnosť, emocionálna dráždivosť a vyššia stálosť. Zvláštny význam majú v tomto období emócie a city, ktoré súvisia s erotickou sférou života a tiež estetické a mravné city (Macek, 1999).

Podľa výskumu Vágnerovej (2000), adolescenti neuznávajú akékoľvek obmedzenia, ktoré by im prekážali v užívaní novej roly a slobody. Majú potrebu všetko skúsiť a „užiť si“. Preferujú intenzívne zážitky, kde je ich cieľom dosiahnutie maxima. Snažia sa skrátiť dobu nevyhnutnú k dosiahnutiu cieľa, očaká-

vajú neodkladné uspokojenie. Citové zážitky adolescentov sú, podľa autorky, autentické v zmysle ich nefalšovanosti a intenzity. Dôraz na citové hodnotenie je pre adolescentov typický.

Obdobie adolescencie je obdobím hľadania osobnej identity. **Sociálny vývin** Konflikt identity a konfúzie rolí hľadá odpovede na otázky kto som, kam patrí, kam smerujem.

Halama (2000) hovorí v tejto súvislosti o fenoméne existenciálneho prebudenia, ako nazýva zvýšený záujem adolescentov o otázky zmyslu a podstaty života, pričom za adekvátny spôsob vyrovnávania sa s existenciálnou úzkosťou považuje budovanie zmyslu života. Adolescenti majú veľa možností realizácie a vysoký stupeň slobody vybrať si pre seba tú správnu. Možnosti prinášajú pochybnosti a úzkosť.

Okrem odpovede na základnú otázku „kto som“ je dôležitou kvalitou aj vedomie vlastnej stability, kompetencie a pohody. Identita má v sebe sebareflexiu, sebaopojatie a sebahodnotenie, ktoré majú hlavne v neskoršej adolescencii širší rozmer.

Vágnerová (2000) prichádza s iným, nežiaducim variantom, a tým je voľba negatívnej identity, ktorá je spojená s odmietnutím rolí preferovaných rodinou a spoločnosťou. Adolescent sa vymedzí presne naopak. Obyčajne je príčinou nesúladu medzi možnosťami a požiadavkami, nevyhovujúce rodinné zázemie, nízke sebahodnotenie a pocit nedostatkových kompetencií, potreba dosiahnuť aspoň nejakú identitu a ocenenie. Snaha hľadať niečo, čomu sa dá veriť a potreba akceptácie skupinou môže viesť adolescenta k najkontroverznejšiemu fenoménu – ku kultu.

Kult je skupina, ktorá „vznáva úplne nový, jedinečný životný štýl, pod vedením charismatického vodcu“. Sekta sa naopak odtrhla od rodičovskej viery a obyčajne zdôrazňuje rigidné doktríny, ako napríklad odmenu na druhom svete.

Kulty majú pre adolescentov zvláštnu prítťažlivosť. Skoro všetci ich stúpenci sú starší adolescenti. Adolescenti sa pripá-

jajú ku kultu, lebo chcú získať stálu rodinu, duchovné znovuzrodenie, bezpečnosť, dobrodružstvo alebo únik od problémov. Kult tiež poskytuje členom štruktúru, často cez pravidlá určené vodcom, ktoré sú posilňované vrstovníckym tlakom. Kult dá každému členovi identitu, nie je potrebné rozmýšľať ani hľadať. Považuje sa to dokonca za nežiaduce.

Súčasťou identity tínedžera je aj mužská alebo ženská rola. Postupne prichádza k jej diferenciacii, predovšetkým v rámci rozvoja partnerskej roly. U dievčat je vysoko hodnotená stabilita identity, a preto sa veľa dievčat usiluje, aby ju dosiahli čo najskôr. Niektoré z nich prichádzajú k intímite skôr, ako dosiahli stabilizovanú identitu. Túžia po vážnej známosti ako prostriedku k sebauvedomeniu.

Rovesnícke vzťahy a vplyv skupiny

Rovesníckou skupinou sa myslí malá skupina blízkych priateľov podobného veku, zaoberajúcich sa rovnakou činnosťou. Adolescenti si vyberajú priateľov na základe podobnosti, konkrétne podobnosti postojov a hodnôt. Rovesníci vedome či nevedome zdieľajú rovnakú skúsenosť, rovnakú životnú pozíciu, rovnaké problémy, neistoty. Rovesnícke vzťahy nemajú hodnotu samy o sebe, ale sú prostriedkom k hľadaniu vzťahu k sebe samému. Správanie rovesníkov v skupine je zdrojom štandardov správania – ovplyvňuje procesy rozhodovania v bežných každodenných situáciách, je príležitosťou pre osvojovanie nových rolí, pre napodobňovanie, modelovanie a spätnú väzbu o vlastnom správaní. V situáciách, kde rodičia nefungujú ako žiaduce modely správania, slúžia v tomto zmysle práve rovesníci.

Vzťahy s rovesníkmi počas adolescencie slúžia ako prototyp pre vzťahy v dospelosti, v sociálnej sfére, práci a v interakcii s príslušníkmi opačného pohlavia. Rovesnícka skupina pomáha jednotlivcovi vymedziť si vlastnú identitu. Adolescent musí byť pripravený čeliť požiadavkám spoločnosti na sociálnu nezávislosť, vzťahy s obidvoma pohlaviami, manželstvo a dospelosť. Pre tieto dôvody adolescenti potrebujú podporu rovesníkov. Rovesnícke skupiny poskytujú svojim členom príležitosť

naučiť sa, ako vychádzať s ostatnými. Poskytujú podporu pri tvorbe identity, záujmov, schopností a osobnosti, autonómii bez riadenia dospelých a rodičov, príležitosti na pozorovanie stratégií riešenia podobných problémov. Rovesnícka skupina tiež pomáha adolescentovi rozvíjať sociálne zručnosti, identitu a sociálnu akceptáciu.

Dozrievanie mladého človeka je často sprevádzané rastom autonómie a zväčšovaním emocionálnej vzdialenosti od rodičov. Rodičia udržiavajú najvýznamnejšiu pozíciu v sociálnej sieti adolescentov a sú i najvýznamnejším zdrojom sociálnej podpory. V prípade rodiny dominuje snaha o zrovnoprávnenie vlastnej pozície, vo vzťahu k rovesníkom ide predovšetkým o vlastné zhodnotenie. Dovtedy poslušné deti začínajú v adolescencii skúšať rodičovskú autoritu.

Vzťahy s rodičmi

Extrémne psychopatologické vzťahy v dospievaní sa u rodičov prejavujú ťažkou depresiou a únikom, odmietaním dieťaťa i rodiny, rivalitou a zneužívaním dieťaťa. „U dieťaťa zaznamenávame únik do seba, depresiú, prejavy delikvencie, asketizmu, rituálov, konformity. Objavujú sa neurózy, špeciálne fóbie, sexuálne aberácie, somatické choroby, anorexia, neschopnosť socializácie alebo práce (učenia), psychóza.“ (Štúr, 1998, str. 12)

Súrodenci sú dôležitou súčasťou sociálneho sveta dospievajúcich. Súrodenecké vzťahy pomáhajú adolescentovi formovať sociálnu sieť a rozvíjať sociálne zručnosti. Okrem toho, že súrodenci sú príslušníkmi rovnakej generácie, manifestujú podobné potreby, postoje a záujmy a reprezentujú rovnakú adolescentnú kultúru, sa tiež aktívne podieľajú na rodinnej socializácii a ovplyvňujú súrodencov cez svoj vplyv v rôznych rodinných konšteláciách. Aj poradie a množstvo súrodencov hrá tiež dôležitú úlohu: prvorodení adolescenti sú intelektuálne zvýhodnení – ak sú mladším súrodencom dávaní za vzor, môžu spôsobiť súrodeneckú rivalitu. S vekom vzťah súrodencov stráca na intenzite a adolescent sa stáva nezávislým od vplyvu rodiny.

Súrodenecké vzťahy

Sexuálna socializácia Adolescencia predstavuje polygamné štádium sexuálneho vývinu. Sexuálnu promiskuitu tu môžeme chápať ako prejav potreby psychosociálneho moratória – nejde tu o sex ako cieľ, ale o potrebu odložiť riešenie heterosexuálneho vzťahu zrelším spôsobom. Ak sa partneri striedajú, riziko vzájomného zafixovania sa znižuje. Manželstvo symbolizuje dospelosť, osamostatnenie a z neho vyplývajúce povinnosti a zodpovednosť. Adolescentné rodičovstvo je predčasné a nenapĺňa už existujúcu potrebu mať dieťa, môže ju v najlepšom prípade stimulovať. Rodičovstvo adolescentov býva neplánované a často nechcené. Partnerský vzťah nie je zrelý k prijatiu spoločne zdieľanej zodpovednosti, komplikuje vzťahy s vlastnou rodinou, navyše predčasná zodpovednosť podporuje skôr závislosť než samostatnosť (Vágnerová, 2000).

1.2 Charakteristika mladých ľudí generácie ALFA

Mladí ľudia narodení v 21. storočí, po roku 2010 Dnešných 10 – 14-ročných tínedžerov nazývame generáciou ALFA. Do generácie ALFA patria súčasní predškóľáci, aj žiaci na 1. aj 2. stupni ZŠ, narodení po r. 2010. Sú prvou generáciou, ktorá sa narodila a formovala v 21. storočí, a prvou generáciou, z ktorých mnohí budú žiť aj v 22. storočí. Narodili sa do sveta internetu a digitálnych technológií a často sa označujú aj ako „digitálni domorodci“.

Sú najviac materiálne vybavenou a technologicky gramotnou generáciou, aká kedy existovala na našej planéte. Technológia sa pre novú generáciu detí a mladistvých stala prirodzenou súčasťou ich života a bez počítačov, tabletov, smartfónov si nevedia život ani predstaviť. Deti tretieho tisícročia sú technologicky veľmi vyspelé, vedia si nájsť obrovské množstvo informácií za niekoľko sekúnd. Deti virtuálnej generácie získavajú informácie na webových stránkach, rady a skúsenosti iných na portáloch a majú rozsiahlu sociálnu sieť nelimitovanú svetadielmi. Robia viac vecí naraz a rýchlo sa unudia, ak by do ich mozgu prichádzal len jeden stimul. Svoje súkromie zverejňujú na blogoch – od svojich dovolení, študij-

ných problémov až po intímne zážitky, otvorene sa vyjadrujú v diskusných fórach a majú paralelnú identitu na internete.

Sú to „preinformované“ deti, na ktoré pôsobí denne veľké množstvo rôznorodých podnetov. Deti virtuálnej generácie bývajú často unavené z toľkého množstva informácií, motoricky nepokojné, mnohokrát neschopné dlhodobo sa sústrediť. Ich poznanie býva útržkovité, mnohým súvislostiam ešte nechápu.

Títo tínedžeri chcú byť veľmi nezávislí, ale na druhej strane potrebujú usmerňovanie a rady. Sú naučení, že dostávajú veľmi dlho pomoc od rodičov.

Tým, že sú zvyknutí na e-mailovú komunikáciu, SMS-kovanie alebo telefonovanie, tak stretnutia tvárou v tvár nie sú ich silnou parketou.

Generácia Alfa bude mať, ako uvádza portál Generationalpha, možnosť zamestnať sa v úplne nových odvetviach, medzi ktorými sú napríklad nanotechnológie, kybernetická bezpečnosť, autonómna doprava, virtuálna realita ai. Preferovať budú vzdelávanie v digitálnom svete, čo otvorí brány novým kurzom, tréningom, programom a iným digitálnym zručnostiam a inováciám a budú uprednostňovať flexibilnejšie formy zamestnania – práca na voľnej nohe, práca z domu.

HBSC (Health Behaviour in School-aged Children) – medzinárodná štúdia, ktorá sa realizuje v spolupráci so Svetovou zdravotníckou organizáciou (WHO) v 51 krajinách Európy a Severnej Ameriky už od roku 1983 – monitoruje zdravie a so zdravím súvisiace správanie 11-, 13- a 15-ročných školákov v ich sociálnom kontexte. Každé 4 roky sa do štúdie zapoja približne pol milióna žiakov vo veku 11 až 15 rokov s cieľom získať údaje umožňujúce porovnať situáciu v sledovaných krajinách a zistiť aktuálnu situáciu a trendy v živote týchto mladých ľudí. Slovensko je zapojené do medzinárodnej štúdie HBSC už od roku 1993 a posledný zber údajov prebehol v apríli až júni 2022, kedy výskumný tím štúdie HBSC z Univerzity Pavla

Jozefa Šafárika v Košiciach precestoval tisícky kilometrov po Slovensku a oslovoval školákov, ale aj riaditeľov škôl.

Národná správa o zdraví a so zdravím súvisiacom správaní školákov v ich sociálnom kontexte (Madarászová a kol., 2022) prináša odbornej, ale i laickej verejnosti dôležité informácie o tom, akým spôsobom obdobie pandémie ovplyvnilo životy detí v období adolescence. Na tvorbe protokolu štúdie spolupracovalo viac ako 100 odborníkov z rôznych oblastí, ktorých cieľom bolo zmapovať tie najdôležitejšie aspekty života školákov.

Tu sú niektoré z výsledkov štúdie Health Behaviour in School Aged Children (HBSC) Slovensko 2021/2022:

- Približne 10 % chlapcov a dievčat, s výnimkou 15-ročných dievčat (16 %), vyhľadalo v minulom roku odbornú pomoc pre svoje emocionálne problémy, problémy s koncentráciou alebo so správaním.
- Problémy súvisiace s emóciami, koncentráciou a správaním u školákov za posledné štyri roky narástli. 22 % starších dievčat je ohrozených depesiou, tretina zase čelí miernej až silnej úzkosti.
- Viac než dve tretiny starších dievčat a dve pätiny starších chlapcov prežíva dve alebo viacero zdravotných ťažkostí minimálne raz do týždňa. Výskyt psychických ťažkostí u starších dievčat stúpol za posledné štyri roky približne o dvadsať percent a fyzické ťažkosti narástli približne o desať percent.
- Problémy súvisiace s emóciami, koncentráciou a správaním u školákov za posledné štyri roky narástli.
- Dve pätiny starších chlapcov (41 – 43 %), ale skoro tri štvrtiny starších dievčat (64 – 75 %) užívalo lieky na bolesť hlavy, brucha, chrbta alebo zubov, a to aspoň raz do mesiaca.
- Približne 15 % chlapcov a dievčat vo všetkých vekových skupinách (13 – 17 %) užívalo niektorý z liekov na zaspá-

vane, nervozitu alebo zlepšenie nálady aspoň raz za posledný mesiac.

- Užívanie liekov u dospievajúcich súvisí s poruchami spánku – čím sú školáci starší, tým menej z nich spalo 8 hodín a viac, a to najmä u starších dievčat.
- Problémy so spánkom spôsobovali najčastejšie trápenie sa pre školské povinnosti, konflikty alebo používanie mobilu/ internetu pred spánkom.
- Kým vo veku 11 rokov viac ako polovica chlapcov (54 %) participuje na organizovaných **športových aktivitách** v kluboch, a to aspoň raz týždenne, vo veku 15 rokov je to už iba tretina (31 %) chlapcov. U dievčat bola populárnejšia nešportová záujmová činnosť (27 – 42 %). Štvrtina 11-ročných (25 %), ale skoro polovica 15-ročných (46 – 48 %) žiakov sa nezúčastňuje na **žiadnej organizovanej voľnočasovej aktivite**.
- Tretine dievčat (31 %) a štvrtine chlapcov (26 %) vo veku 11 rokov sa v škole veľmi páči. Starší školáci sú so školou menej spokojní, veľmi spokojných je len približne 18 %. Nepozorujeme významný pokles spokojnosti, naopak, chlapcom sa v škole páči viac ako v minulosti.
- Pri plnení školských úloh sa cítia pod tlakom najmä staršie dievčatá – školský stres pociťuje až 40 % z nich. Nárast vnímaného tlaku v škole je najmä u starších dievčat oproti minulosti výrazný. Najväčším zdrojom stresu je skúšanie a písomky, ale aj hluk v triede.
- Väčšina školákov si myslí, že učitelia ich akceptujú takých, akí sú. Polovica školákov si myslí, že učiteľom na nich záleží. Čím sú školáci starší, tým menej často uvádzajú, že učiteľom môžu dôverovať, pričom dôvera v učiteľov oproti roku 2018 poklesla. Viac ako polovica školákov má v škole aspoň jedného učiteľa, ktorý je tam pre nich, keď potrebujú pomoc.
- Vnímaná je tiež nižšia miera sociálnej opory zo strany rodiny, najmä u starších dievčat. Len polovica dievčat vo veku 15 rokov môže hovoriť s rodinou o svojich problémoch.